

**ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЮРИДИЧНИХ ДИСЦИПЛІН
В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ****INNOVATIVE METHODS OF TEACHING LEGAL DISCIPLINES IN THE CONTEXT
OF EUROPEAN INTEGRATION AND DIGITAL TRANSFORMATION**

**Верлос Н.В., д.ю.н., доцент,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет**

**Коломосць Т.О., д.ю.н., професор,
член-кореспондент НАПрН України,
Заслужений юрист України,
декан юридичного факультету
Запорізький національний університет**

**Шумейко І.П., д.філос. за спеціальністю 081 Право,
адвокат
Запорізький національний університет**

Стаття присвячена дослідженню інноваційних методів навчання, аналізу можливостей їх використання та впровадження в освітній процес в умовах цифрової трансформації при викладанні юридичних дисциплін, адже сучасна вища юридична освіта повинна відповідати актуальним запитам стейкхолдерів та сприяти підготовці фахівців нового типу для ефективного виконання професійної правничої діяльності, які мають креативне, аналітичне, творче, інноваційне та системне мислення.

Акцентовано увагу на тому, що сучасний розвиток правової науки і перманентна модернізація вищої юридичної освіти нерозривно пов'язані із технологічним прогресом, суцільною цифровізацією та євроінтеграційними орієнтирами нашої країни, які стають нерозривними складниками сучасного навчального процесу, а науково-теоретичний рівень професійної підготовки правника орієнтований на практичне спрямування.

Запропоновано розширити традиційну класифікацію методів навчання і додати до неї ще один критерій, зокрема, за способом взаємодії учасників освітнього процесу пропонується виділяти реальні (контактні) та віртуальні (онлайн) методи навчання. При цьому наголошується, що реальні методи навчання передбачають реальну, контактну, синхронну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, а віртуальні – дистанційну, безконтактну, онлайн взаємодію за допомогою цифрових девайсів та мережі Інтернет у віртуальній аудиторії, яка може відбуватись як в синхронному, так і в асинхронному форматі.

Описується проблематика того, що цифрова трансформація в освіті є викликом не тільки для здобувачів освіти, але і для викладачів, які повинні адаптувати вже відомі інноваційні методики викладання до цифрової реальності. Для викладання юридичних дисциплін вважається, що необхідними є: 1) системи електронного забезпечення навчання; 2) платформи для організації відеоконференцій та командної роботи; 3) інструменти для створення цифрового навчального контенту.

Крім того, аргументується теза про необхідність створення Smart-комплексів навчальних дисциплін (до яких входять: презентації, SCORM-пакекти, Smart-підручники, навчальні відео та ін.), без яких неможливою є підготовка сучасного правника як компетентного, конкурентоспроможного фахівця. А також наголошується на тому, що розвиток STEAM-освіти в процесі підготовки нової генерації правників перетворюється на стратегічний ресурс модернізації вітчизняної юридичної освіти, що забезпечує перехід до інноваційного навчання шляхом використання методів проблемно-орієнтованого навчання задля формування креативної особистості, конкурентоздатного фахівця, відкритого до інновацій, ефективної взаємодії та здатного до у сучасному динамічному світі.

Ключові слова: цифрова трансформація, євроінтеграція, правова аргументація, інноваційне навчання, E-навчання, Smart-освіта, lifelong learning (освіта впродовж життя), неформальна освіта, інформальна освіта, вища юридична освіта, медіа-освіта, STEM-освіта.

The article is devoted to the study of innovative teaching methods, the analysis of the possibilities of their use and implementation in the educational process in the conditions of digital transformation in the teaching of legal disciplines, because modern higher legal education must meet the current demands of stakeholders and contribute to the training of a new type of specialists for the effective performance of professional legal activities, who have a creative, analytical, creative, innovative and systemic thinking.

Attention is focused on the fact that the modern development of legal science and the permanent modernization of higher legal education are inextricably linked with technological progress, total digitalization and European integration landmarks of our country, which are becoming inseparable components of the modern educational process, and the scientific and theoretical level of professional training of a lawyer is oriented to practical direction.

It is proposed to expand the traditional classification of teaching methods and add one more criterion to it, in particular, it is proposed to distinguish between real (contact) and virtual (online) teaching methods based on the method of interaction of participants in the educational process. At the same time, it is emphasized that real teaching methods involve real, contact, synchronous interaction of the subjects of the educational process, and virtual ones – remote, contactless, online interaction using digital devices and the Internet in a virtual audience, which can take place both synchronously and in asynchronous format.

The problem is described that the digital transformation in education is a challenge not only for students of education, but also for teachers who must adapt already known innovative teaching methods to digital reality. For the teaching of legal disciplines, it is considered that the following are necessary: 1) electronic training support systems; 2) platforms for organizing video conferences and teamwork; 3) tools for creating digital educational content.

In addition, the thesis is argued about the need to create Smart-complexes of educational disciplines (which include: presentations, SCORM-packages, Smart-textbooks, educational videos, etc.) without which it is impossible to train a modern lawyer (lawyer) as a competent, competitive specialist. And it is also emphasized that the development of STEAM education in the process of training a new generation of lawyers turns into a strategic resource for the modernization of domestic legal education, which ensures the transition to innovative education through the use of problem-oriented learning methods for the formation of a creative personality, a competitive specialist, open to innovation, effective interaction and capable of in today's dynamic world.

Key words: digital transformation, European integration, legal reasoning, innovative education, E-learning, Smart-education, lifelong learning, non-formal education, informal education, higher legal education, media education, STEM-education.

Вступ. Постановка проблеми. Глобальні тенденції розвитку людства характеризуються розвитком та масовим використанням цифрових технологій, які впливають на соціальну, культурну, економічну, політичну та інші сфери суспільних відносин. Сучасна вища юридична освіта повинна відповідати актуальним запитам стейкхолдерів та сприяти підготовці фахівців нового типу для ефективного виконання професійної правничої діяльності, які мають креативне, аналітичне, творче, інноваційне та системне мислення.

Право як регулятор суспільних відносин не може залишатись індивідуальним до сучасних технологічних інновацій, а тому існує нагальна потреба в адаптації правничої освіти до умов цифрової реальності. Вплив цифрового середовища на правову реальність поступово стає міждисциплінарною, фундаментальною проблемою сучасності, що потребує доктринального переосмислення, вироблення концептуальних засад та загальної стратегії розвитку [1, с. 306]. Технологічний прогрес не тільки кардинально змінює уявлення про право, але й характеризується радикальною трансформацією уявлень про методи викладання юридичних дисциплін в умовах цифрової трансформації та поступової інтеграції України в європейській освітній простір.

Університет відіграє важливу роль у суспільстві, оскільки є ключовим фактором у формуванні високорозвиненого людського капіталу, виробництві нових знань, інновацій та їх трансферу у суспільні відносини. У цьому контексті місія університету проявляється у функціях, які він виконує у сфері досліджень і викладання, що пов'язані з соціально-економічним розвитком країни. В основі цих функцій лежить якісна освіта, яка відповідає глобальним запитам і сучасним потребам, рухаючись у напрямку до впровадження знань у суспільство у відповідь на потреби соціального, виробничого, наукового та культурного розвитку [2].

У нашій країні, як і в багатьох інших країнах світу, масовий перехід до дистанційного навчання за допомогою цифрових технологій відбувся в період пандемії, але з моменту повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 р. такий формат навчання став єдиною можливістю для більшості регіонів продовжити навчання, враховуючи безпекову ситуацію.

Тому, досліджуючи інноваційні методи викладання юридичних дисциплін в умовах цифровізації, варто акцентувати увагу на зміні освітньої парадигми у напрямі переходу від авторитарної (традиційної) педагогіки до гуманістичного розвитку особистості, від пасивного накопичення знань – до вміння оперувати ними, від «кінцевої» освіти до безперервної, від поточної організації навчання – до групової та індивідуальної [3, с. 49].

Сучасні тенденції модернізації вищої юридичної освіти актуалізують впровадження та використання інноваційних методик навчання і, як зазначає Н. С. Поварчук, «це є закономірним наслідком тих світоглядних змін, котрі відбуваються впродовж останніх десятиліть» [4, с. 434].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інноваційних методів навчання, обумовлених науково-технічним прогресом, інформатизацією суспільства та інтеграцією вітчизняної вищої школи в загальноєвропейський і світовий освітній простір, присвячені праці вітчизняних науковців, серед яких: В. Арешонков, В. Белан, В. Биков, О. Богданова, В. Вембер, М. Вінник, О. Гуманний, Р. Гуревич, А. Гуржій, А. Єрмошенко, М. Захаревич, А. Зуєва, М. Кадемія, В. Козлов, А. Кононенко, Г. Кравцов, М. Пригодій, О. Прохорчук, О. Сальников, О. Скубашевська, Ю. Тарасіч, Л. Тимчук, В. Химинець та інші. Проблемам впровадження інноваційних методів викладання юридичних дисциплін, створення інноваційного науково-освітнього середовища, удосконалення й модернізації системи фахової підготовки правників

у закладах вищої освіти України присвячені праці таких дослідників, як: Н. Артикуца, А. Гельбак, Н. Забарна, Н. Ковда, В. Луппа, А. Нітченко, Н. Поварчук та ін.

Окремі аспекти інноваційних методів викладання, у тому числі запровадження їх для викладання юридичних дисциплін стали предметом дослідження зарубіжних науковців, таких як: М. Браво-Сансана, М-Р. Гросу, А. Каракаш, Р. Козьма, Я. Крайчик, А. Новак, Дж. Сагнер-Тапіа, С. Сальво-Гаррідо, Ч. Торралбо, Д. Уайт, Ч. Хідіроглу та інші.

Проте, не дивлячись на досить велику кількість вітчизняних та зарубіжних досліджень у сфері впровадження інноваційних методів викладання в систему вищої освіти, ця проблема завжди буде актуальною через стрімкий науково-технічний прогрес, перманентну модернізацію системи вищої освіти, орієнтовану на євроінтеграційні орієнтири зовнішньополітичного вектору України та пошук нових інноваційних методів викладання юридичних дисциплін з метою підвищення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців в галузі права.

Мета даної статті полягає у дослідженні напрацьованого арсеналу актуальних інноваційних методів навчання в системі вищої освіти та аналізу потенційної можливості їх адаптації, ефективного використання та впровадження в освітній процес в умовах цифрової трансформації при викладанні юридичних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Досліджуючи проблему інноваційних методів викладання юридичних дисциплін, необхідно зрозуміти семантику застосовуваної термінології. Так, слово «інновація» походить з англійської мови «innovation», що у перекладі означає нововведення, оновлення, покращення. У довідковій літературі термін «інновація» трактується у таких значеннях: 1) нововведення; 2) комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки, технологій, винаходів тощо [5, с. 506]. Інновація – використання в тій чи іншій сфері суспільства результатів інтелектуальної (науково-технічної) діяльності, які спрямовані на вдосконалення процесу діяльності чи його результатів [6, с. 126–127]. Отже, коли мова йде про інновацію, мається на увазі створення чи впровадження чогось нового або істотно покращення властивостей вже існуючого чи відновленого.

У чинному законодавстві відповідно до ч. 1 ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» інновації визначаються як «новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно Уоліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [7]. В Положенні про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти «інноваційна діяльність у сфері освіти» визначається як «діяльність, що спрямована на розроблення й використання у сфері освіти результатів наукових досліджень та розробок» [8].

У наукових дослідженнях інноваційний розвиток освіти пропонується визначати, як «систему нововведень, які істотно змінюють поняття, результати освітнього процесу, створюючи при цьому удосконалені чи нові освітні, дидактичні, виховні системи; освітні педагогічні технології і практики; методи, форми, засоби розвитку особистості, організації навчання та виховання; технології управління системою освіти загалом теорії педагогіки» [9, с. 10].

Тобто, і на доктринальному, і на нормативному рівні поступово формується стратегічний пріоритет розвитку освіти, орієнтований на необхідності впровадження інноваційного навчання. Під інноваційним навчанням переважно розуміють «зорієнтовану на динамічні зміни в навколишньому світі навчальну та освітню діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мис-

лення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості» [10].

Узагальнена модель інноваційного навчання передбачає активну участь здобувача вищої освіти у «процесі навчання, можливість прикладного використання знань в реальних умовах, представлення концепцій і знань у найрізноманітніших формах, підхід до навчання як до колективної діяльності, а не індивідуальної, та робить акцент на процесі навчання, а не на запам'ятовуванні інформації» [3, с. 51].

Враховуючи викладене, з семантичної точки зору змістове навантаження лексичної конструкції «інноваційне навчання» передбачає будь-які нововведення у здійсненні освітньої діяльності, а не тільки ті, що пов'язані із новітніми цифровими технологіями. Проте сучасний розвиток правової науки і перманентна модернізація вищої юридичної освіти нерозривно пов'язані із технологічним прогресом, суцільною цифровізацією та євроінтеграційними орієнтирами нашої країни, які стають нерозривними складниками сучасного навчального процесу, а науково-теоретичний рівень професійної підготовки правника орієнтований на практичне спрямування.

У проєкті Концепції розвитку юридичної освіти 2020 р. також наголошується на «системному підході до зміни структури, змісту, організації та методів навчання, суттєвому посиленні в освітніх програмах практичної складової» [11].

Спектр професійних знань, умінь, навичок представника правничої професії сьогодні значно розширився і вимагає «... від суб'єктів освітньо-правової діяльності найрізноманітніших знань як у власне-правових галузях, так і у суміжних із правом сферах, потребує ґрунтовної загальної та фахової методологічної підготовки, вільного володіння методикою і практикою правових досліджень, сучасним мовним і технічним інструментарієм (перший передбачає вільне володіння кількома мовами у їх різних стилевих різновидах, другий – комп'ютерною та іншою технікою, що використовується у юридичній діяльності). Але головне завдання полягає у тому, щоб навчити студента-правника постійно вчитися, здобувати нові знання, сформувані навички самостійного дослідницького пошуку, виявляти творчість у вирішенні складних професійних проблем і ситуацій» [12].

Дистанційне навчання в умовах цифрового університету є «... цілеспрямовано організованим й узгодженим у часі та просторі процесом освітньої взаємодії науково-педагогічних працівників і студентів на основі відповідних технічних засобів та інформаційних технологій» [13].

Сучасна юридична освіта спрямована на формування у здобувачів не абстрактних знань, відірваних від реального життя, а й особливих навичок, сфокусованих на здатності застосування знань та умінь на практиці, в конкретній справі. Наразі існують різні засоби професійно-спрямованого навчання, які дозволяють моделювати елементи професійної діяльності юриста. Зокрема, В. А. Луппа пропонує поділяти їх на: 1) традиційні (лекції, дискусії, різноманітні практики, демонстрації); 2) інноваційні методики (активні та інтерактивні), до яких належать навчальні судові процеси, ділові ігри та ін. [14].

Інша дослідниця Н. В. Артикуца пропонує розширену класифікацію методів викладання за різними ознаками: 1) за видами навчальних робіт студентів (усні / письмові; аудиторні / самостійні / позааудиторні; загальні (колективні) / групові / індивідуальні та ін.); 2) за джерелом одержання знань і формування навичок і вмінь (лекція, аналіз документа, робота із законодавчою базою, використання наочних засобів тощо); 3) за ступенем самостійності та характером участі студентів у навчальному процесі (активні, інтерактивні, пасивні); 4) за рівнем усталеності та новизни (традиційні / класичні, інноваційні / нові / новаторські); 5) за авторством (оригінальні / авторські, загальні / дидактичні) та ін. [12].

В цілому погоджуючись із запропонованими класифікаціями, доцільним було б їх доповнити та додати ще один критерій, а саме за способом взаємодії учасників освітнього процесу пропонується виділяти реальні (контактні) та віртуальні (онлайн) методи навчання. При цьому реальні методи навчання передбачають реальну, контактну, синхронну взаємодію суб'єктів освітнього процесу, а віртуальні – дистанційну, безконтактну, онлайн взаємодію за допомогою цифрових девайсів та мережі Інтернет у віртуальній аудиторії, яка може відбуватись як в синхронному, так і в асинхронному форматі.

Для стимуляції пізнавальної активності педагогічною практикою напрацьовано велику кількість інноваційних методів навчання, які орієнтовані на розкриття особистісного потенціалу здобувача вищої юридичної освіти. Зокрема, високу ефективність щодо підвищення якості знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти при вивченні юридичних дисциплін забезпечує застосування таких інноваційних методів, форм і прийомів навчальної роботи, як метод конкретних ситуацій, або кейс-метод; аналіз помилок, колізій, казусів; аналіз критичних ситуацій; ділова (рольова) гра (здобувачі перебувають у ролі законодавця, судді, прокурора, адвоката, слідчого, експерта, юрисконсульта, нотаріуса, клієнта); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; дискусія, дебати та переговори (в т.ч. із запрошенням фахівців (експертів); брейн-стормінг («мозковий штурм»); займи позицію: коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; метод моделювання; PRES-формула; індивідуальні та групові тренінги; метод інтерв'ю; аудіовізуальний метод навчання; публічний виступ; метод проєктів; моделювання; навчальний «полігон»; метод ділової поїздки, діалог Сократа (Сократів діалог); «дерево рішень» та ін. [3, 12, 15].

Зокрема на ефективності моделювання та рольових ігор при викладанні юридичних дисциплін наголошує М-Р. Гросу, зазначаючи при цьому, що мета їх використання полягає в тому, щоб «створити сценарій, який відповідає темі, надати можливість студентам розвивати соціальні навички, які є важливими для навчання юристів. Однією з головних переваг рольових ігор і симуляцій є можливість заохочення до оцінювання аналізу ситуації, практично піднімаючи студентів зі стільців і дозволяючи їм вивчати практику застосування конкретних життєвих ситуацій. В юридичній освіті це може бути судова вправа, розробка стратегії переговорів і спостереження за укладенням контракту або рольова гра з альтернативного вирішення суперечок. Вони підходять для розвитку навичок аргументації та аналізу тексту та дослідницьких навичок студентів, які їм обов'язково знадобляться у професійному житті» [16].

При цьому варто зазначити, що зазначені інноваційні методи навчання застосовуються і апробовані в процесі реального контактного навчання, але цифрова трансформація в сфері освіти і запровадження дистанційного віртуального онлайн-навчання змушують освітнє середовище підлаштовуватись під реалії сьогодення за допомогою онлайн-інструментів, таких як Canva, Prezi, LearningApps, Kahoot, Mural, Padlet, Quizizz, Gamilab та ін., які стають «ланцюжком» для переходу від інноваційного навчання до Smart-освіти.

Парадигма Smart-освіти передбачає, перш за все, «здатність швидко і просто налаштуватись на рівень і потреби здобувачів; передбачає активний обмін досвідом та ідеями; персоналізацію курсу в залежності від його завдань і компетенцій суб'єктів навчання; економію часу на доопрацювання вже наявного навчального контенту замість створення його з нуля. Крім цього, Smart-освіта є легко керованою, як із середини кожним закладом вищої освіти через гнучкість навчального процесу, так і ззовні. Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес, створення та використання мультиме-

дійних засобів переходить у віртуальну площину. Електронне навчання (e-learning) та мультимедіа-технології активізують пізнавальний процес, надають можливість візуалізації навчального матеріалу» [17, с. 25–26].

Стрімкий і невіддільний технологічний прогрес призводить до того, що сучасний фахівець, і особливо юрист, для забезпечення професійності, компетентності, конкурентоспроможності на ринку праці повинен сповідувати сучасний принцип «навчання впродовж життя» (lifelong learning – LLL), який забезпечується не тільки за допомогою формальної вищої освіти, але й неформальної чи інформальної освіти. Наприклад, в системі неформальної освіти можна застосовувати масові відкриті онлайн-курси (Massive open online course–MOOC), спрямовані на здобуття чи поглиблення юридичних знань за вузькопрофільною галузевою спеціалізацією: HELP, Alison, AME, Eduonix, Coursera, EdX, FUN, University of the People, Future Learn, Canvas, Udacity, OpenSAP, Skillshare та ін.

Але цифрова трансформація в освіті є викликом не тільки для здобувачів освіти, але і для викладачів, які повинні адаптувати вже відомі інноваційні методики викладання до цифрової реальності. Наприклад, для викладання юридичних дисциплін необхідними є:

1) системи електронного забезпечення навчання: Blackboard, ClassDojo, Edmodo, Schoology, Seesaw, Skooler, а також широко відомі та застосовувані серед українських закладів вищої освіти Google Classroom та Moodle, які дозволяють користуватись Smart-комплексами навчальних дисциплін, оцінювати здобувачів, встановлювати стійкий зворотній зв'язок тощо);

2) платформи для організації відеоконференцій та командної роботи: Dingtalk, Google Meet, Microsoft Teams, Zoom, BigBlueButton та ін., які дозволяють проводити викладачам заняття у своєрідній віртуальній аудиторії, інтерактивні лекції, дискусії, дебати та переговори (в т.ч. із запрошенням фахівців (експертів); брейнстормінг («мозковий штурм») та застосовувати інші активності для кращого засвоєння теоретичного матеріалу і можливості демонстрації набуття практичних навичок, правової аргументації наприклад ділові рольові ігри (імітації) наприклад темами для рольових ігор, «модельне судове засідання ЄСПЛ із розподілом ролей», «проведення допиту (свідка, потерпілого)», «проведення очної ставки», «законотворча діяльність», «пред'явлення особи для впізнання» тощо.

3) інструменти для створення цифрового навчального контенту: Thinglink, Buncsee, Quizlet, Nearpod, Pear Deck, Squigl, Classtime, Kahoot, LearningApps – онлайн-сервіс дає змогу створювати інтерактивні навчальні ігри: вікторини (наприклад «Знай свої права», «Дотримуйся обов'язків»), опитування, інтерактивні вправи (ребуси, ігри-головоломки у вигляді мозаїки, пазли, кросворди, тощо).

Отже, підготовка сучасного юриста як компетентного, конкурентоспроможного фахівця вимагає від закладу вищої освіти створення Smart-комплексу навчальних дисциплін (до яких входять: презентації, SCORM-пакекти, Smart-підручники, навчальні відео та ін.) для яких необхідно використовувати: онлайн застосунки, хмарні технології, мультимедійні засоби, та ін.

Для викладання юридичних дисциплін не менш важливим є і метод «media learn» або навчання за допомогою медіа. З розвитком платформ спільного доступу та інших онлайн-медіа (YouTube, Facebook, Twitter та ін), цей метод навчання правників є не менш дієвим, оскільки «можливість медіа можна використовувати для моделювання проблем, вбудованих у складні соціальні контексти, що дозволить студентам демонструвати свої знання в процесі проблемних ситуацій наближених до реальності» [18].

Ще одним напрямом цифрової освітньої інновації є запровадження елементів STEM-освіти при викладанні юридичних дисциплін. STEM-освіта – це «категорія, яка визначає відповідний педагогічний процес (технологію) формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці: здатність і готовність до розв'язання комплексних задач (проблем), критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності. Використання провідного принципу STEM-освіти – інтеграції дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня» [19, с. 155–157].

Фактично розвиток STEAM-освіти в процесі підготовки нової генерації правників перетворюється на стратегічний ресурс модернізації вітчизняної юридичної освіти, що забезпечує перехід до інноваційного навчання шляхом використання методів проблемно-орієнтованого навчання задля формування креативної особистості, конкурентоздатного фахівця, відкритого до інновацій, ефективної взаємодії та здатного до у сучасному динамічному світі.

Висновки. Узагальнюючи викладене, можна констатувати, що сучасний етап цифрової трансформації вимагає переосмислення методики викладання в системі вищої юридичної освіти, адже в сучасному світі «цифрового буму» та «інформаційного хаосу» правник завжди повинен вміти правильно інтерпретувати правові норми, приймати виважені рішення та вміти працювати у команді. Досягнення цієї мети можливе лише за умови цифровізації інноваційних методів викладання юридичних дисциплін та переосмисленні філософії освіти, яка має базуватись на принципах паритетності, безбар'єрності, доступності, ефективності, враховуючи зовнішній вплив та внутрішні стимули суб'єктів освітнього процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верлос Н. В. Рецепція у конституційному праві: досвід компаративного аналізу : монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 364 с.
2. Salvo-Garrido S, Sagner-Tapia J, Bravo-Sanzana M and Torralbo C. Profiles of Good Teaching Practices in STEM Disciplines: An Analysis of Mixed Methods of Academic and Assessment Variables of Teaching in the First Cycle of Civil Engineering. *Frontiers in Education*. 2022. April 2022. Volume 7 URL : <https://www.frontiersin.org/journals/education/articles/10.3389/feduc.2022.849849/full>
3. Нітченко А. Г. Інноваційні методи навчання в системі вищої юридичної освіти. *Актуальні проблеми юридичної науки та практики*. 2023. № 1 (7). С. 49-53.
4. Поварчук Н.С. Інноваційні методики викладання права інформаційних технологій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 433-436.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / за ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
6. Богданова О. Інноваційна діяльність: проблеми та становлення. *Регіональні становлення*. 2002. № 1. С. 126–127.
7. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
8. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної діяльності у сфері освіти: Наказ МОН України від 12.05.2023 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-23#n16>
9. Скубашевська О.С. Філософія інноваційного розвитку освіти в умовах становлення інформаційного суспільства в Україні : дис... доктор філософських наук: 09.00.10. К., 2010. 406 с.
10. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород, 2007. 364 с.

11. Проект Концепції розвитку юридичної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/kontseptsiya-rozvitku-yuridichnoi-osviti>
12. Артикуца Н.В. Інноваційні методики викладання дисциплін у вищій юридичній освіті. Інноваційні технології у вищій юридичній освіті : матеріали Міжнар. наук.-метод. конф., присвяченої 390-річчю з дня заснування Київської братської школи – предтечі Києво-Могилянської академії 25-28 трав. 2005 р.. К. : Стилос, 2005. С. 3-26. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/2424>
13. Арешонков В.Ю. Цифровізація вищої освіти: виклики та відповіді. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2020. №2(2). DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X2020-2-2-13-2>
14. Луппа В. А. Інноваційні методи підготовки юристів у ВНЗ. *Проблеми сучасної освіти*. № 4. 2013. С. 188-193. URL: <https://periodicals.karazin.ua/issuessedu/article/download/8816/8337/>
15. Забарна Н., Ковда Н. Інноваційна методика викладання юридичних дисциплін *Traektorîa Nauki = Path of Science*. 2021. Vol. 7. No 11. С. 1001-1008.
16. Grosu M-R The Role of Innovative Teaching and Learning Methods in Legal Education. The Future of Education – 14th Edition International Conference, 20 – 21 June 2024, in Florence URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://conference.pixel-online.net/conferences/edu_future/common/download/Paper_pdf/ITL34-Grosu.pdf
17. Методичні основи розроблення SMART-комплексів для підготовки кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) [Пригодій М.А., Гуржій А.М., освіти / Липська Л.В., Гуменний О.Д., Зуева А.Б., Кононенко А.Г., Прохорчук О.М., Белан В.Ю.]. Житомир: «Полісся», 2019. 255 с.
18. Kozma, R. Will media influence learning: Reframing the debate. *Educational Technology Research and Development*, 1994. № 42(2), P. 7-19. <chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=edb618b44f11847b20ca683afc3ad64f438d5f35>
19. Гельбак А. Запровадження STEAM-освіти у підготовці майбутніх працівників поліції. Актуальні аспекти розвитку STEAM-освіти в умовах євроінтеграції: збірник матеріалів Міжнародної науковопрактичної інтернет-конференції (м. Кропивницький, 21 квітня 2023 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2023. 405 с.